

Handleiding voor ambassadeurs

Tips en trucs voor ambassadeurs van de gehandicaptenzorg

Inhoud

1. Nieuwe medewerkers gezocht	3
2. Het concept van de campagne	4
3. De gehandicaptenzorg: breder dan uw denkt!	7
4. Het verzorgen van gastlessen: tips en trucs	8
4.1 Doelen	8
4.2 De doelgroep	9
4.3 Algemene tips	11
4.4 Soorten gastlessen	11
4.5 Structureren van de inhoud	12
4.6 Presenteren	13
4.7 Mediagebruik	15
4.8 Werkvormen	16
Bijlage	18

Colofon
Uitgave:
Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland
Productie:
Het Inventief 2008

1. Nieuwe medewerkers gezocht

Arbeidsmarkttekort vraagt om oplossing

De komende jaren ontstaat een tekort aan goed opgeleide professionals in de gehandicaptenzorg. Dat komt onder andere doordat jongeren geen goed beeld hebben van het werk in de sector en de doelgroep nauwelijks kent. Dat vraagt om een oplossing! Om te zorgen dat onze sector ook in de toekomst over gemotiveerde en goed opgeleide professionals beschikt, is de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) gestart met het project 'De professionele gehandicaptenzorg beter in beeld op de arbeidsmarkt'. De campagne ondersteunt het werk dat organisaties in de gehandicaptenzorg zelf verzetten om professionals te werven.

Goed onderbouwde keuze

De campagne van de VGN heeft als uitgangspunt dat jongeren al in een vroeg stadium bekend raken met de gehandicaptenzorg en de cliënten die begeleid worden. Zo kunnen jongeren een beter onderbouwde keuze maken voor onze sector. De campagne sluit aan op de stappen die zij zetten. Daarbij wordt uitgegaan van het trechtermodel. Jongeren maken eerst een keuze voor een profiel, vervolgens voor een opleiding, beroep en uiteindelijk voor een werkgever.

Verhalen uit eerste hand

Uit onderzoek blijkt dat jongeren gevoelig zijn voor authenticiteit en daar passen ervaringsverhalen van professionals bij. Organisaties in de gehandicaptenzorg uit het hele land leveren daarom ambassadeurs: mensen uit de dagelijkse praktijk. U dus!

Wat doet een ambassadeur precies?

De belangrijkste taak van een ambassadeur is om jongeren te interesseren in en te informeren over het werken in de gehandicaptenzorg. Dat doet u namens de organisatie waar u werkt. Bijvoorbeeld door gastlessen te verzorgen voor jongeren uit de bovenbouw van vmbo, havo en vwo of het mbo en hbo/wo. Daarnaast kunt u voorlichting geven tijdens open dagen, onderwijs- en banenmarkten of als voorbereiding op maatschappelijke of beroepsoriënterende stages. Hoe vaak, waar en wanneer u wordt ingezet als ambassadeur bepaalt u in overleg met de organisatie waar u werkt.

Een buitengewone beroepskeuzebox

Als ambassadeur gaat u goed toegerust op pad. Ter voorbereiding op uw werk kunt u deelnemen aan de training gastlessen geven. Daarnaast ontvangt u een beroepskeuzebox, gevuld met een voorraad folders en brochures over opleidingen en beroepen in de gehandicaptenzorg. U overhandigt de box aan de decaan op de school waar u gastlessen geeft en deelt brochures uit tijdens informatiebijeenkomsten of studievoorlichtingsdagen. Zo krijgen jongeren mede dankzij u een beter beeld van de gehandicaptenzorg. Er zijn twee soorten folders voor leerlingen die voor hun opleidingskeuze staan: voor leerlingen van het vmbo en havo/vwo. De twee brochures richten zich op mbo- en hbo/wo-studenten die een beroep moeten kiezen en gaan dieper in op de beroepen die mogelijk zijn binnen de gehandicaptenzorg. Iedere ambassadeur ontvangt één box met folders en brochures. Extra folders en brochures zijn vervolgens te bestellen op www.jijendegehandicaptenzorg.nl.

2. Het concept van de campagne

Verhalen zijn de basis

Om in de campagne een duidelijke en herkenbare boodschap uit te dragen ligt er een communicatieconcept (een creatief gedachtegoed) aan de basis. Het concept zorgt voor een rode draad in de campagne. Verhalen vormen de basis van dit concept.

Volop verhalen

Over het werken in de gehandicaptenzorg zijn veel verhalen te vertellen. Iedere medewerker, cliënt en betrokkene heeft zo zijn eigen verhaal. Een verhaal geeft een realistische kijk en is goed te onthouden. Iedere luisteraar hoort andere of steeds nieuwe aspecten in een verhaal. Verhalen kun je steeds opnieuw vertellen en je kunt er steeds nieuwe aandachtspunten in brengen. De campagne is daarom gebaseerd op verhalen. Verhalen die voor het voetlicht gaan komen in verschillende media, zoals op de website en in folders en brochures. Maar ook verhalen die u gaat vertellen tijdens gastlessen, open dagen en tijdens excursies bij instellingen. Want wie kan jongeren nu beter enthousiasmeren dan iemand die zelf met veel plezier in de gehandicaptenzorg werkt?

Het vertellen van uw verhaal als ambassadeur over het werken in de gehandicaptenzorg past daarom goed in het ontwikkelde communicatieconcept. Welk beroep beoefent u? Welke opleiding volgde u hiervoor? En welke verhalen heeft u, oftewel: wat maakt uw werk in de gehandicaptenzorg zo leuk en bijzonder?

De centrale boodschap

Uw verhalen vormen de kern van uw gastles. In het concept van de campagne van de VGN worden alle verhalen 'opgehangen' aan een centrale kernboodschap. Daarnaast worden de unieke kenmerken (USP's) van het werken in de gehandicaptenzorg in de verhalen expliciet belicht. Bij het vertellen van uw verhaal kunt u gebruik maken van deze elementen uit het concept. Natuurlijk kan uw organisatie ook een specifiek doel hebben of een specifiek concept uit willen dragen. Overleg dan ook met de afdeling P&O of communicatie of er punten zijn waar u in uw gastles rekening mee kunt houden.

In de campagne van de VGN staat één boodschap centraal:

mensen met een beperking kunnen dankzij de hulp van goed opgeleide professionals het leven van hun eigen keuze leiden. Mensen met een beperking kunnen steeds meer leven zoals zij dat willen, zonder dat deze beperking alléén het uitgangspunt is. Behandeling, dagbesteding en woonomgeving sluiten aan bij de wensen van de cliënten. Hoe zelfstandiger iemand met een beperking kan leven, des te professioneler moet de ondersteuning daarbij zijn. Als medewerker haal je daar voor jezelf veel uit.

Jongeren hechten veel waarde aan persoonlijke ontwikkeling en authenticiteit. Ze willen graag iets voor anderen kunnen betekenen en vinden het belangrijk dat iedereen zichzelf is en ergens voor staat. Dat geldt ook voor de eigenheid van mensen met beperkingen. De 'emancipatie' van mensen met beperkingen binnen de maatschappij sluit dan ook aan bij wat jongeren belangrijk vinden in het leven. Het is dan ook uw taak om te laten zien hoe u daar als medewerker aan bijdraagt.

Bijzonder werk

De verhalen die u vertelt geven een realistisch beeld van de gehandicaptenzorg. De volgende aantrekkelijke eigenschappen die u in uw verhaal kunt benadrukken, zijn:

- Afwisseling in activiteiten
- Werken aan de ontwikkeling en de kwaliteit van bestaan van cliënten
- Professionaliteit

Voor iedere doelgroep een specifieke aanpak

Voor deze arbeidsmarktcampagne is één communicatieconcept ontwikkeld dat zich richt op meerdere doelgroepen. De indeling van de conceptgroepen is gebaseerd op voorkennis van de doelgroep, communicatiedoelstellingen en beroepskeuzemomenten. Waarschijnlijk zult u voornamelijk gastlessen of andere voorlichtingsbijeenkomsten gaan verzorgen voor jongeren in de leeftijd van 15 tot 22 jaar. Deze groep wordt in de campagne conceptgroep 3 genoemd en bestaat uit leerlingen in de bovenbouw van het vmbo en havo/vwo en studenten in het mbo en hbo.

Meer lezen over het concept?

Op het ledennet van de VGN, www.vgn.org, onder het thema HRM en Arbeidsmarkt, subthema arbeidsmarktcommunicatie, vindt u het communicatieconcept.

vrolijk en belangstellend en

KICKY IS SENIOR GROEPSBEGELEIDER. WERKEN MET KINDEREN MAAKT IEDERE DAG BIJZONDER!

Vandaag speelt ze met Albert buiten. Albert is een van de elf kinderen op de Waalwijkse leefgroep van het Orthopedagogisch Centrum Brabant (OCB). De kinderen van haar leefgroep zijn tussen de tien en zeventien jaar oud. Kicky doet als senior groepsbegeleider uiteraard veel meer dan een balletje trappen. Haar functie bestaat uit twee onderdelen, vertelt ze. "Enerzijds begeleid ik de kinderen de hele dag door. Daarbij breng ik voor hen een heldere dagstructuur aan. Anderzijds kijk ik naar het gedrag van het kind. De zaken die mij opvallen, schrijf ik op in een rapport. Ook overleg ik veel met ouders. Zo krijg ik uiteindelijk een beeld van de ontwikkeling van het kind."

"Een kind komt tijdelijk bij onze leefgroep. Dat maakt het werk afwisselend", vertelt ze. "Meestal is er thuis een probleemsituatie waar de ouders niet uitkomen. Ze roepen dan onze hulp en expertise in. Het kind is bijvoorbeeld agressief en accepteert de regels van zijn ouders niet. Maar vaak spelen ook emotionele en sociale problemen een rol." De leefgroep van Kicky is gespecialiseerd in observatie en diagnostiek. Dat betekent dat Kicky samen met haar collega's in een korte tijd uitzoekt wat er met een kind aan de hand is. Vervolgens geeft ze aanwijzingen over het gedrag en adviseert de ouders in de opvoeding. "Als we na een half jaar weten wat het probleem is, hoop ik dat we het kind echt kunnen helpen. We proberen zo ook de ouders te helpen. Zij zien soms hun kind weer terug zoals het vroeger was."

Albert gaat graag met vrienden op stap
Naam: Albert Peters (17 jaar)
Is: vrolijk, gezellig en eerlijk
Gaat graag: met vrienden op stap
Wil: een Porsche Cayenne

WWW.JIJENDEGEHANDICAPTENZORG.NL

BUITENGEWOON. Jij doet het!

3. De gehandicaptenzorg: breder dan u denkt!

De sector heeft veel te bieden

Bij uw werk als ambassadeur staat uw eigen verhaal centraal. Uw ervaringen binnen uw organisatie vormen het uitgangspunt. Maar jongeren kunnen ook algemene vragen stellen over de gehandicaptenzorg. En hoewel u natuurlijk expert bent in uw vakgebied en daar veel over kunt vertellen, heeft de sector nog veel meer te bieden!

Brede doelgroep

Voor jongeren is het belangrijk om te weten dat de gehandicaptenzorg volop mogelijkheden heeft. Wie in onze sector aan de slag gaat, kan rekenen op een heel afwisselende baan. Allereerst heb je te maken met een enorm brede doelgroep: een jongen met een licht verstandelijke beperking die woont in een begeleid zelfstandig wonen project. Met een lichte vorm van ondersteuning staat hij op eigen benen. Iemand met een meervoudige beperking die bij alle activiteiten zorg en begeleiding nodig heeft. Mensen met beperkingen in horen, zien en communicatie....baby's, kinderen, volwassenen of ouderen. De gehandicaptenzorg is niet in een paar woorden te vangen. Voor welke doelgroep je ook kiest, je taak is te zorgen dat mensen met een beperking die dingen kunnen doen die zij willen doen.

Totale leefomgeving

De gehandicaptenzorg biedt cliënten ondersteuning bij alle aspecten van het leven. Bijvoorbeeld op het gebied van wonen, werk en dagbesteding, sociale

activiteiten en vrijetijdsbesteding, gezondheid en veiligheid. Als professional in de gehandicaptenzorg bied je ondersteuning op één, maar vaak ook op meerdere gebieden. Dit vraagt om kennis op het gebied van gezondheid en gedrag. Daarnaast heb je met het netwerk van de cliënt te maken: met de familie, begeleiders van de organisatie waar hij woont, werkt of naar de dagbesteding gaat. En natuurlijk met de andere hulpverleners om de cliënt heen. Bijvoorbeeld de ergotherapeut, de gedragskundige en de arts.

Meer lezen?

Wilt u als ambassadeur zelf ook meer lezen over wat de sector te bieden heeft?

- Kijk voor meer verhalen en informatie over opleidingen en beroepen op www.jijdegehandicaptenzorg.nl.
- Meer informatie over opleidingen en beroepen is ook te vinden op www.gobnet.nl.
- Op de website www.kennisportalgehandicaptenzorg.nl vinden medewerkers in de gehandicaptenzorg hier meer informatie over methodieken die goed werken, specialistische opleidingen en links naar andere interessante sites. Deze site is ook interessant voor leerlingen die zich verder willen verdiepen in de gehandicaptenzorg
- Leestip: 'De professionele gehandicaptenzorg', een uitgave van de VGN en te bestellen via publicaties@vgn.org.

Meer lezen over wat de sector te bieden heeft?

Meer informatie over opleidingen en beroepen is ook te vinden op www.gobnet.nl.

4. Het verzorgen van gastlessen: tips en trucs

Verhalen zijn de basis

Een geslaagde gastles is een combinatie van goede voorbereiding en inspelen op wat er tijdens de presentatie gebeurt. Als ambassadeur wilt u ervoor zorgen dat jongeren kiezen voor een opleiding en beroep in de gehandicaptenzorg. Uw enthousiasme kunt u tijdens gastlessen overbrengen. Daarnaast kunt u leerlingen en studenten informeren over opleidingen en werken in de gehandicaptenzorg. Dit hoofdstuk helpt u bij het voorbereiden, uitvoeren en evalueren van gastlessen.

4.1 Doelen

Stel duidelijke doelen

Op basis van uw ervaring kunt u veel vertellen over uw werk en de opleiding die u daarvoor volgde. Dat kunt u op spontane wijze doen, zoals u meestal een verhaal vertelt. Maar het verzorgen van een gastles of gerichte presentatie heeft een doel. Door dat doel concreet te maken, krijgt uw presentatie richting en structuur en wint hij aan effectiviteit. Bovendien kunt u achteraf gericht evalueren: is het doel van de gastles bereikt?

Welke doelen zijn er?

Er bestaan verschillende soorten doelen:

- **Hoofddoelen**
- **Specifieke doelen**
- **Persoonlijke doelen**

Hoofddoelen

Hoofddoelen kunnen zijn: *informeren, inspireren, activeren, overtuigen, instrueren, informatie vragen*. Het hoofddoel *amuseren* is vaak onderliggend en is een instrumenteel doel; als de presentatie amuseert, houdt u de aandacht van uw publiek makkelijk vast.

Specifieke doelen

Specifieke doelen zijn doelen die je afstemt op de doelgroep; je maakt het hoofddoel specifieker door de vraag te stellen 'wat wil ik bij deze groep *precies* bereiken'? Schrik niet van het woord *precies* en maak het niet moeilijker dan het is, maar het is heel handig als u deze vraag heeft beantwoord. Uw gastles kunt u steeds tegen het licht van dit doel houden en dat werkt prettig. Een goed hulpmiddel voor het formuleren van doelen is de doelen-trap:

Wat moet mijn publiek *weten, vinden, kunnen, doen*?

trapvorm

doen

kunnen

vinden

weten

Persoonlijke doelen

Natuurlijk heeft u ook persoonlijke doelen. U vindt het geven van gastlessen bijvoorbeeld een mooie kans om uw enthousiasme voor het werk over te brengen. Of u vindt het een heel leuke aanvulling op uw werk. Soms zijn persoonlijke doelen aanvullend aan de opdracht, soms contrasterend. Het verhelderen van uw persoonlijke doelen kan een belangrijke aanvulling zijn op de uitvoering van de presentatie. Uw persoonlijke doelen klinken altijd door en vergroten de authenticiteit van de presentatie.

4.2 De doelgroep

Afstemmen op doelgroep

Uw doelen stemt u altijd af op de doelgroep waarvoor u de gastles verzorgt. Hieronder volgt een vragenlijst waarmee u doelgroepbeschrijvingen kunt specificeren, bijvoorbeeld in een vooroverleg met de school waar u de gastles gaat geven.

- **Niveau.** Wat is het gemiddelde intellectuele en maatschappelijk niveau van de groep?
- **Belangen en wensen.** Met welk doel komen de leerlingen studenten naar de gastles? Wat is het beroepsperspectief van de doelgroep? Wat is het opleidingsperspectief?
- **Verwachting.** Wat verwachten zij van mij te horen?
- **Voorkennis.** Hebben zij al informatie gehad over dit onderwerp van bijvoorbeeld hun docent?
- **Betrokkenheid.** Hoe kijken zij tegen dit onderwerp (de gehandicaptenzorg) aan? Wat is de verwachte mate van betrokkenheid?
- **Meningen.** Welke mening hebben de leerlingen/studenten over de gehandicaptenzorg?
- **Achterban.** Welk idee leeft er bij ouders en omgeving?

- over de gehandicaptenzorg?
- **Taalgebruik.** Welk taalgebruik spreekt deze groep leerlingen/ studenten aan?
- **Leeftijd.** Wat is de gemiddelde leeftijd?
- **Levensovertuiging.** Welke politieke, religieuze en andere idealen koestert deze groep?
- **Brillen en filters.** Welke vooroordelen leven er in deze groep of bij individuen?
- **Gemoedstoestand.** In welke gemoedstoestand verkeert de groep op het moment dat ik ze tref (moment van de dag, welke les ervoor, wat erna, dag in de week)?

Een goede voorbereiding: doelgroepanalyse

Als u uw doelen kent, kunt u de gastles efficiënter voorbereiden. Het bepalen van uw doel hoort natuurlijk ook bij de voorbereiding; het doel is echter vaak mede voor u bepaald. In dit geval door uw werkgever. Een goede doelgroepanalyse geeft verdere sturing aan uw gastles. Op hen stemt u inhoud en werkvormen, taalgebruik en de lengte van de gastles af. Bij een doelgroepomschrijving doet u altijd de individuele deelnemers van de doelgroep tekort. Wees u ervan bewust dat een doelgroepomschrijving schematisch is. Daardoor kunt u soms onjuiste inschattingen maken. Leerlingen verrassen u vaak en onderstaande doelgroepomschrijving is dan ook een leidraad. Ontdek steeds in gesprek met de school en na eigen inschatting wat de groepsdynamiek in iedere specifieke groep is.

Doelgroepen

In deze arbeidsmarktcampagne is een aantal conceptgroepen onderscheiden. Waarschijnlijk zult u voornamelijk gastlessen of andere voorlichtingsbijeenkomsten gaan verzorgen voor jongeren in de leeftijd van 15 tot 22 jaar. Deze groep wordt in de campagne conceptgroep 3 genoemd en bestaat uit leerlingen in de bovenbouw van het vmbo en havo/vwo en studenten in het mbo/hbo. Het beschrijven van doelgroepen gebeurt in deze handleiding in algemene termen. Specifieke informatie over de groep waaraan u lesgeeft, kunt u verkrijgen via de school en met behulp van de vragen die hiervoor zijn gegeven. Een aantal aspecten van doelgroeporiëntatie die u hieronder leest, zijn niet bij alle doelgroepen herhaald. Uit de beschrijvingen kunt u elementen halen die voor u van belang zijn.

Beschrijving van het vmbo

Het vmbo is voorbereidend op een beroepsopleiding (mbo) of vervolgopleiding (havo). Binnen het vmbo bestaan vier leerwegen. Aan het einde van het tweede jaar heeft iedere

leerling een sector gekozen. De sector gaat over het beroepsperspectief dat de leerling heeft, de leerweg gaat over de manier waarop hij dat wil bereiken; theoretisch of praktisch. Alle combinaties van sectoren en leerwegen zijn in principe mogelijk, al maken sommige scholen de keuze niet alles aan te bieden. Voor de aansluiting met deze doelgroep is het handig u te oriënteren op de structuur van het vmbo. Op www.vmbo.startpagina.nl vind u veel informatie die daarbij nuttig kan zijn. De docent van de leerlingen kan u helpen bij zeer specifieke vragen.

Vmbo onder druk

Het vmbo staat flink onder druk in het onderwijsveld en in de samenleving. De berichtgeving over het onderwijs en de arbeidskansen van vmbo-ers is soms negatief. De scholen werken zelf hard aan een positief zelfbeeld van de jongeren en hier kunt u bij aansluiten. Ze hebben heel goede kansen op de arbeidsmarkt: de branche zit te springen om goede professionals. Leerlingen van het vmbo werken na hun beroepsopleiding (mbo) direct met cliënten. Met een mbo 4-opleiding kunnen ze ook doorgroeien naar een coördinerende functie.

De leerlingen

U treft de leerlingen van het vmbo in de laatste twee jaren van het vmbo. Ze zijn veertien tot zeventien jaar en hebben al een sector gekozen. Ze moeten nu kiezen voor een vervolgopleiding op het mbo. In de gehandicaptenzorg is er vraag naar professionals met een mbo-opleiding. Vooral op mbo-niveau 3 en 4. Een aantal leerlingen, met name uit de sector Zorg en Welzijn, heeft interesse in heldere informatie over vervolgkeuzes. Leerlingen uit andere sectoren in het vmbo kunnen een negatief beeld hebben van de gehandicaptenzorg. Dit kan zich uiten in opmerkingen als: ‘Ja hé, werken met mongolen zeker’ en ‘Ik ga dus echt niet de hele dag in de strontlucht werken’. Het taalgebruik op het vmbo is over het algemeen zeer direct. Daar kunt u van schrikken. Maar als u hier authentiek op reageert, kunt u ingang vinden bij leerlingen.

De spanningsboog van vmbo-ers is vrij laag. Luisteren naar een voorlichting valt hen zwaar, terwijl een persoonlijk verhaal hen juist veel meer boeit. Ze laten zich raken door persoonlijke gebeurtenissen die spannend waren, speciale beslissingen vroegen, die juist goed of verkeerd afliepen (zogenaamde kritische beroepssituaties). Actief meepraten doen ze graag. Het structureren van zo’n groepsgesprek is een belangrijke vaardigheid van de ambassadeur, omdat de leerlingen snel kunnen afdwalen, elkaar soms niet uit laten praten en het geluidsniveau snel harder wordt.

Leerlingen stellen vragen die direct met functies te maken hebben (‘hoeveel verdient je dan; moet je met je

handen aan bloed of poep komen’). Ze denken nog niet aan doorgroeimogelijkheden binnen instellingen. Ze gedragen zich vaak beweeglijk, zitten aan elkaar en reageren veel op elkaar. Ze vinden het dan ook heel uitdagend om iets actiefs te doen in een gastles. Quizzen, een doe-opdracht (met een blindenstok een parcours afleggen, vertrouwensoefening). U kunt met het plannen van de gastles rekening houden het tijdstip van de dag en de week. Een vrijdagmiddag geeft een andere dynamiek dan een dinsdagochtend.

Beschrijving van het mbo

Het mbo is beroepsopleidend onderwijs. Studenten van het mbo zijn meer beroepsgericht en geïnteresseerd in de diverse beroepen en doelgroepen binnen Zorg en Welzijn. U treft (meestal vrouwelijke) studenten aan in de leeftijd van vijftien tot ongeveer twintig jaar. Ook het mbo is in sectoren opgedeeld en de meeste scholen hebben zelfgeformuleerde afdelingen, waarin ze soorten opleidingen met elkaar clusteren.

De leerlingen

Als u een presentatie geeft aan studenten van andere sectoren, hangt hun interesse sterk af van de persoonlijke vraag ‘zit ik wel op de juiste opleiding?’. Studenten van het mbo gaan kiezen voor een uitstroomrichting, doorstuderen op het hbo of werken na hun opleiding. Het gedrag van studenten van het mbo lijkt sterk op dat van leerlingen van het vmbo. Hier geldt ook: als het u lukt om deze studenten te boeien, dan nemen ze actief deel. Een uitspraak van een docent: “Pubers zijn extreem eerlijk; als het ze boeit dan gaan ze ervoor. Als ze het saai vinden, dan schenken ze je totaal geen aandacht.”

U kunt studenten van het mbo wijzen op de ontwikkelingsgerichtheid van de gehandicaptenzorg (dat is een verschil met de ouderzorg) en de hoge mate van professionaliteit waarmee het werk wordt gedaan. Dit spreekt hen aan op verantwoordelijkheid, iets voor een ander betekenen en zich onderscheiden. Studenten volgen soms de actualiteit. Hierop kunt u wat de zorg betreft altijd inspelen, want de zorg is altijd in beweging.

Beschrijving van havo/vwo

Leerlingen van het havo/vwo gaan eerst studeren op het hbo, voordat ze in de (gehandicapten)zorg gaan werken. U treft hen in de leeftijd van veertien tot negentien jaar. Het beroeps- en opleidingsperspectief van deze leerlingen verschilt van dat van vmbo- en mbo-studenten. Zij worden opgeleid voor functies zoals coördinerend begeleider, begeleider van cliënten met complexe zorgvragen, logopedist of gedragskundige.

De leerlingen

Omdat havo en vwo algemeen vormend zijn, wordt opleidingsoriëntatie op velerlei wijzen georganiseerd. Via opleidingsmarkten op scholen krijgt u een gevarieerd publiek dat zomaar langs komt lopen. Deze leerlingen kunt u individueel benaderen. Als leerlingen zich als groep inschrijven, is de groep homogener en is hun aanwezigheid gebaseerd op interesse. Als u in klassen een gastles geeft, dan is de groep zeer divers. Dit vraagt het meeste van uw vaardigheden, omdat u dan ook leerlingen treft die de zorg helemaal niet zien zitten.

De klassen havo 4 en vwo 4 hoeven pas in de eindexamenklas hun opleiding te kiezen. Als het u lukt om die keuze ‘dichtbij’ te brengen, dan kunt u hen aan de presentatie binden. Voor de examenklassen is die keuze al dichtbij. Zorg daarom dat u de gastles op het juiste moment van het jaar plant. Dit kunt u het beste overleggen met de school. De leerlingen van deze doelgroep stellen vragen over de functie zelf, maar tonen ook interesse voor de organisatie van de zorgsector. Zij houden zich ook bezig met beroepsdilemma’s als ‘hoe houd je de zorg betaalbaar’ en ‘moeten verstandelijk beperkten in de wijk wonen of in een beschermde, bosrijke omgeving’ en vinden het interessant om hierover te discussiëren. U komt overigens ook leerlingen tegen, die dit al snel ‘bullshit’ vinden en hun eigen mening op tafel gooien.

Beschrijving van het hbo

Op het hbo ontmoet u studenten als ze gaan kiezen voor een uitstroomrichting, in de leeftijd van zeventien tot 24 jaar. Hen boeit over het algemeen een breed perspectief aan vragen en onderwerpen, zoals beroepsdilemma’s, persoonlijk leiderschap als leidinggevende of de groeimogelijkheden in bepaalde functies of sectoren. Uw gastles kan onderscheidende informatie bieden over uitstroomrichtingen. In uw gastlessen kunt ook studenten treffen die zich opnieuw oriënteren op een opleiding. Bij hen leven vaak lastige vragen over beroeps- en opleidingsperspectieven en u kunt hen onderscheidende informatie bieden over de verdere studiekeuze.

De leerlingen

Op hbo-opleidingen treft u studenten aan die van het mbo, havo en vwo komen. Het zijn soms harde werkers, mensen die genieten van ‘doen’ en daarom kiezen voor een beroepsopleiding in plaats van voor een wetenschappelijke opleiding. Er zijn ook studenten die juist abstractere vragen als uitgangspunt nemen en willen reflecteren op maatschappelijk of persoonlijk relevante vragen. Deze studenten zitten in dezelfde groep en dit kan een bijzondere dynamiek of zelfs spanningen tijdens een gastles geven: ‘Nou, kunnen we niet gewoon doorgaan?’

4.3 Algemene tips

De draad terugvinden

Het mooiste moment van een gastles is als u goed op dreef bent. U heeft een leuk verhaal, uw publiek luistert geboeid en is actief betrokken. In de drama heet dat de hypomane fase. Hypo staat voor ‘onder’ en manisch staat voor ‘hoge snelheid’. Een ander woord daarvoor is ‘flow’. Wanneer uw gastles in een hypomane fase verkeert, dan is er uitwisseling en prettige snelheid, maar u verliest het doel en de werkvormen niet uit het oog. U kunt inspringen op actuele vragen van leerlingen, maar u laat zich niet naar een totaal andere bestemming leiden.

Uw gastles kan ook ‘uit de rails lopen’: u raakt op drift. Teruggrijpen naar uw doel kan dan uitkomst bieden: “Jongens, dit vind ik een hartstikke leuk onderwerp, maar we raken nu een beetje ver van het doel van deze gastles af. Laten we weer even terugkeren naar het onderwerp ‘Wat zijn de uitdagingen van ontwikkelingsgericht werken?’”

of

“Oké, hier wil ik wel even de tijd voor nemen; zullen we afspreken dat we hier maximaal vijf minuten aan besteden en dan weer terugkeren naar het onderwerp?”

Schets een eerlijk beeld

U kunt het beroepsperspectief koppelen aan de opleidingen die passen bij de doelgroepen. Het is voor leerlingen en studenten erg belangrijk om een positief, maar eerlijk beeld van de toekomst te kunnen vormen. Waarom zou je kiezen voor de gehandicaptenzorg, wat is er leuk aan, wat niet? Jongeren hebben haarfijn in de gaten als slechts een rooskleurig beeld van werken in de gehandicaptenzorg wordt geschetst. Ze willen boven alles serieus worden genomen.

Maak duidelijke afspraken

Het is handig als u met de scholen waar u de gastles geeft duidelijke afspraken maakt. Toch kunt u voor verrassingen

komen te staan. Bijvoorbeeld dat de docent waarmee u de afspraak maakte er niet is vanwege een andere afspraak. Ben daarom op verrassingen voorbereid. Zorg dat u ruim op tijd bent als u de school niet kent, in verband met zoektijd op het terrein en in het gebouw.

Zorg voor een boeiend verhaal

Jongeren luisteren erg graag naar persoonlijke ervaringen. Vertel daarom duidelijk waarom een beroepstaak wel of niet lukte. Mensen luisteren graag naar verhalen, leren er veel van en spiegelen hun eigen gedrag eraan (‘hoe zou ik dat doen?’). Of een verhaal boeiend is of niet, hangt van verschillende zaken af. Met onderstaande structuur kun u uw verhaal vormgeven. Aan uw verhaal kunt u werkvormen koppelen. Een voorbeeld: ‘bespreek in tweetallen hoe jullie dit zouden oplossen. Daar krijg je maximaal twee minuten voor, want in de praktijk moet je soms ook snel beslissen’.

Introductie

“Nou, het is leuk dat je die vraag stelt, want ik heb dat zelf een keer meegemaakt. Zal ik dat verhaal vertellen?”

Verhaalbegin

“Ik was nog maar net van de opleiding af, toen ik mijn eerste nachtdienst moest doen. Ik sliep in het ene huis en een collega in het andere huis.”

Conflict

Er wordt een tegenstelling van belangen duidelijk. “Het was al laat en ik wilde wel naar bed. Maar die ene bewoner was dus nog niet thuis met zijn elektrische rolstoel.”

Ontwikkeling

De ontwikkelingen gaan door. “Om 1 uur ‘s nachts was hij nog niet thuis; ik maakte me zorgen! Maar ik wilde me niet laten kennen. Dat was niet alles, want”

Climax

Hoogtepunt van het conflict, de beslissing valt, de strijd wordt beslecht.

Afloop

En ze leefden nog lang en gelukkig. “Nou ja en ik sta hier nu dus toch nog.”

4.4 Soorten gastlessen

Drie vormen

Er zijn drie (schematische) gastlesvormen:

- **De gesloten gastles**
- **De half-open gastles**
- **De open gastles**

De gesloten gastles

In een gesloten vorm vertelt u een verhaal. U geeft informatie en uw werkvormen zijn niet primair gericht op interactie. Uw éigen verhaal, over uw eigen werkervaring, vormt de basis van uw gastles.

De half-open gastles

In een half-open gastles wilt u graag in dialoog met uw publiek. U heeft een boodschap te vertellen, maar u wilt uw publiek ook ruimte geven om ideeën of meningen weer te geven. Er is meer interactie. Een voorbeeld is een vraaggesprek waarin u leerlingen vraagt welke beroepen zij kennen in de gehandicaptenzorg, waarna u die input structureert en als basis gebruikt voor een volgend onderdeel van uw gastles.

De open gastles

De open gastles is geschikt wanneer u vooral zelf informatie wilt van uw publiek: als u ideeën en meningen wilt verzamelen. In dit geval is uw publiek vooral zelf aan het woord, bijvoorbeeld bij een brainstorm.

Het is goed om u van tevoren te oriënteren op de ruimte die u heeft en biedt in de gastles. Bovendien zijn bovenstaande begrippen ook van toepassing op de werkvormen die u kiest. De volledig gesloten en volledig open gastles zijn niet geschikt voor uw gastlessen. Wel kunt u kiezen uit werkvormen die een meer open of gesloten karakter hebben, afhankelijk van uw doelen en de manier waarop u die wilt bereiken. Bij een te open werkwijze bestaat de kans dat u teveel afdwaalt, bij een te gesloten vorm haken uw doelgroepen vaak te snel af.

4.5 Structureren van de inhoud

Aanpak voorbereiden

Als u de vragen ‘wat wil ik dat mijn publiek na afloop van de gastles weet, vindt, kan en doet?’ heeft beantwoord, dan kunt u de inhoud van de presentatie bepalen, verzamelen en structureren. U kunt daarbij denken aan specifieke informatie voor een doelgroep, specifieke werkvormen en middelen die u nodig heeft bij bepaalde werkvormen. U kunt de gastles structureren in de tijd, keuzes maken rond de opstelling van leerlingen in de ruimte en verdere aandachtspunten benoemen. Achterin deze handleiding vindt u een ingevulde voorbeeldvoorbereiding.

Een klassieke structuur is de volgende:

- **Inleiding**
- **Kern**
- **Afsluiting**

Wat zijn aandachtspunten voor iedere fase?

- Inleiding
- Wie ben ik (naam, functie, werk)
- Wat kom ik doen?
- Wat is het doel van deze gastles?
- Welke vragen hebben jullie?
- Waarom doen we dit op deze manier?
- Wat zijn de huishoudelijke afspraken (tijd, vragen, vervolg)
- Kern
- Wat gaan we nu doen? (de werkvormen)
- Hoe gaan we dat doen?
- Afsluiting
- Doel herhalen: zijn de vragen beantwoord? Heb ik het doel bereikt?
- Evalueren: Wat vonden jullie er van? Wie denkt dat hij interesse heeft in een opleiding, baan? Hebben jullie tips voor mij?

Inleiding

Het starten van uw gastles is het belangrijkste moment, want u krijgt geen tweede kans om een eerste indruk te maken. In de inleiding maakt u duidelijk wat de sfeer van de gastles is en probeert u het publiek aan u te binden. Zorg ervoor dat u bent voorbereid. Wanneer u met een beamer werkt, zorg dan dat u niet in de weer bent als de leerlingen binnenkomen. Met een effectieve aandachtstrekker pakt u meteen de aandacht van de leerlingen. Zorg voor absolute aandacht voordat u start. Als u hier niet duidelijk bent (en dat is niet hetzelfde als streng of scherp), moet u misschien steeds terugkomen op deze basale sociale vaardigheid van de groep. Een mooie balans tussen levendigheid en interactie enerzijds en een bepaalde discipline en aandacht anderzijds, doet een beroep op uw vaardigheden als ambassadeur

Kern

Denk aan de overgang tussen inleiding en kern. U kunt die 'hard' maken: "Zo, dit was de inleiding; dan gaan we nu over tot de kern." Dat is zeer duidelijk, maar misschien wat statisch. Een vloeiender overgang is wellicht mooier: "Hé, da's leuk dat je dat zegt, want daar gaat eigenlijk de volgende werkvorm over." Voor beide manieren is iets te zeggen.

Afsluiten

In de afsluiting blikt u terug op de gastles en de doelen. U kunt samenvatten en evalueren. Om te evalueren kunt u een aantal evaluatieniveaus benoemen:

- Reactieniveau (wat vonden jullie van deze gastles; hebben jullie nog tips voor een volgende keer?)
- Kennis- en vaardigheidsniveau (welke beroepen kun je nu doen na deze opleiding; welke opleiding moet je doen om doventolk te worden?)
- Gedragsniveau (welke leerlingen/ studenten gaan zich inschrijven voor opleidingen in de zorg?)
- Organisatieniveau (voldeed de gastles aan de doelen van uw organisatie?)
- Return on Investment (in hoeverre leveren de gastlessen een bijdrage aan het oplossen van personeeltekort in de gehandicaptenzorg?)

U bepaalt zelf hoe u de gastlessen wilt evalueren. Met de leerlingen lijkt het voor de hand liggend niet verder te gaan dan niveau 3, maar het kan goed zijn u te realiseren dat de gastlessen in een ruimere context staan. U kunt schriftelijk of mondeling evalueren, waarbij een mondelinge evaluatie de meest realistische is bij een gastles van een uur.

4.6 Presenteren

Verbaal en non-verbaal gedrag

"Het gevoel dat men ervaart bij hetgeen je vertelt wordt vaak beter onthouden dan de inhoud"
(Anatol: trainer Impact Breda)

In communicatieve boodschappen is er onderscheid tussen inhoudsniveau en betrekkningsniveau. De inhoud van een gastles blijft bij de meeste leerlingen beter hangen als zij een goede relatie hebben met de verzorger van de gastles en de wijze waarop de gastles is verzorgd. Ook bij gastlessen speelt de formule $E = K \times A$ (het Effect van uw presentatie hangt af van de Kwaliteit van uw presentatie maal de Acceptatie ervan). Een veelgehoorde tip voor presenteren luidt: blijf uzelf. Toch krijgt u nu tips over verbale en non-verbale communicatie. Als iets zeer persoonlijk is en diep verankerd is in uw gedrag, dan zijn het stemgebruik en houding. Met enkele tips kunt u uw lessen toch effectiever te maken. Oefenen van stemgebruik en houding geeft het hoogste rendement, omdat u tijdens het spreken of bewegen vaak volledig geconcentreerd bent op het hier en nu.

Verbaal gedrag

Mensen reageren veel sterker op non-verbale boodschappen dan op verbale boodschappen. Sommige onderzoekers spreken van een verhouding 60% lichaamstaal, 30% klank van de stem en 10% daadwerkelijke inhoud. Een aantal opmerkingen over stemgebruik.

Stem

Een lage, rustige stem wordt als prettig en gezagsvol ervaren. Als uw spanning toeneemt (bijvoorbeeld omdat een klas druk is of u zenuwachtig bent), kan dat merkbaar zijn in uw stem. Uw ademhaling is het belangrijkste instrument om uw stem weer rustig te laten worden. Een buik- of flankademhaling kan spanning doen afnemen en uw stem lager en rustiger maken. Bij het oefenen hiervan is de 'voortreffelijke fout' goed bruikbaar. U doet dan het uiterste tegenovergestelde (hele hoge ademhaling met hoge stem) om te ervaren wat uw gewenste stemgebruik is.

Articulatie

Een goede articulatie (het uitspreken van de klanken) ondersteunt de levendigheid van uw stem. Daarmee kunt

u de aandacht van uw publiek vasthouden. Als u helder heeft wat u gaat vertellen, kunt u dat vaak ook helder uitspreken. Vraag eens aan iemand of hij vindt dat u voldoende articuleert.

Intonatie

De levendigheid van een stem is de intonatie. Bij een vlakke, monotone stem is het lastig om uw aandacht vast te houden. Ook hier kan het handig zijn om iemand uit uw omgeving als klankbord te gebruiken. Een paar tips:

- Spreek voor in de mond (tongpunt voelen)
- Spreek iets luider, wanneer u vlak spreekt. Dan krijgt uw stem vaak wat meer expressie.
- Stopwoordjes werken soms storend; zeker als ze heel vaak, dus als gewoonte worden uitgesproken, dus. Oefen het vermijden van deze woorden.
- Leg emotie in uw stem. Als leerlingen merken dat u een verhaal opdreunt, beïnvloedt dat hun aandacht.

Volume

De extremen in hard en zacht zijn het makkelijkste te reguleren, maar hoe hard is zacht genoeg? Minder is meer. Een drukke klas wordt vaak drukker als u uw stemvolume laat meegaan met het volume van de klas. Wat kan werken is juist zachter te gaan praten, zodat uw publiek wat meer moeite moet doen om u te horen. Dan moet het wel de moeite waard zijn om te luisteren! U kunt ook stilvallen en met hardere stem even de attentie opeisen: 'Oké mensen, ik merk dat ik steeds harder moet gaan praten en dat vind ik niet prettig'. De leerlingen snappen de boodschap dan meestal wel. Als u een zachte stem heeft, is het goed te oefenen in een iets luider volume, maar zeker niet te luid. Dat kost u uw stem en het is merkbaar dat u veel moeite moet doen. Dan is het effectiever de groep rekening te laten houden met jouw volume: 'Jongens, ik weet dat ik een wat zachte stem heb en wil hem niet forceren. Ik wil jullie vragen elkaar te laten uitpraten, zodat ik daar niet iedere keer op hoeft te reageren.' Start steeds niet voordat de groep stil is. Zeker in het begin van uw gastles is dit essentieel, want de toon is dan gezet: 'We laten elkaar uitspreken en we luisteren naar elkaar.'

Spreektempo

Een levendig spreektempo is fijn om naar te luisteren. Langzamer praten of een pauze inlassen is goed wanneer u mensen informatie wilt laten verwerken of wil laten nadenken. Een te langzaam tempo kan de aandacht doen afnemen, een te hoog tempo ook. Uw publiek kan de informatie niet verwerken en als het tempo te hoog is, wordt ook de articulatie minder. Stiltes kunnen heel effectief zijn, maar vragen soms beheersing. Mensen

vinden stiltes vaak lastig en vullen deze graag op met gebabbel. Als u een moeilijke vraag stelt aan een groep en er valt een stilte, dan gaat na maximaal zeven seconden iemand praten. In sommige groepen haalt u die zeven seconden niet. Daar is het zelfs van belang dat, als u een leerling een vraag stelt, u de andere leerlingen duidelijk moet maken dat zij even stil moeten zijn. Dat lukt een enkele leerling ook gewoonweg niet.

Taalgebruik

Vanzelfsprekend zijn het taalgebruik en de woordkeus op vmbo anders dan op het hbo. Moeilijke woorden en vakjargon hoeft u op geen enkel onderwijsniveau te vermijden, maar u moet ze wel uitleggen. Op het vmbo reageren leerlingen in eerste instantie soms wat afwijzend op vakjargon, ook uit onzekerheid. Vakjargon toont mede uw professionaliteit. Het gebruiken van popi-taal of jongerentaal vraagt veel van uw inschattingsvermogen. Het kan goed vallen, maar jongeren kunnen ook denken 'stel je niet aan'. Taalgebruik van jongeren dat over uw grens gaat, moet u begrenzen. Humor is altijd leuk, maar het is gevaarlijk om 'leuk' te gaan doen. Humor die niet bij u of de groep past is dodelijk. Laat humor ontstaan en zoek het niet op.

Non-verbaal gedrag

Houding

Het is makkelijk gezegd dat u een ontspannen houding aan moet nemen. Lastig, als u niet ontspannen bent! Hieronder volgen enkele tips waarmee u kunt oefenen.

- Gebruik uw lijf; loop, maak handgebaren, knik met uw hoofd bij bevestigingen, ontspan uw schouders.
- Benader uw publiek als totaal (overzichtspositie, oogcontacten maken, jullie-vorm, brede gebaren), maar vraag of spreek ook persoonlijk, waarbij u uw aandacht volledig op een persoon richt (oogcontact, naam vragen, jij-vorm, nabijheid zoeken, aanwijzen).
- Zet uzelf niet vast. Zitten op een stoel, leunen op een tafel, handen in uw zakken. Dit is niet fout, maar een leerling merkt het als dat gepaard gaat met spanning. Uzelf bewust niet op een stoel zetten kan dan effectief zijn, maar druk rondlopen door een klaslokaal kan onrust veroorzaken.

Oogcontact

Oogcontact geeft aandacht. Rustig oogcontact straalt vertrouwen uit. Leerlingen die uw oogcontact vermijden, doen dat om verschillende redenen. Het kan te veel spanning bij henzelf veroorzaken, het kan zijn dat zij op

zoek zijn naar het ‘grenzenspel’ (‘ik ga nog even geen contact met jou maken’; vooral bij jongere leerlingen), het kan zijn dat zij geen interesse hebben. Het bewust en rustig oogcontact maken met deze leerlingen kan hun aandacht en concentratie voor het onderwerp versterken.

Podiumgebruik

Het lokaal of de ruimte waar u de gastles geeft kunt u uw podium noemen. Een levendig podiumgebruik kan uw gastles enorm versterken. Gebruik een overzichtspositie als u contact met de hele groep wilt. Meest voor de hand liggend is dan vóór de groep te gaan staan. Bij een drukke groep is het effectief om contact te houden met de hele groep. Zoek nabijheid als u persoonlijke vragen stelt of een persoon wilt aanspreken.

Spiekbriefje

Iedere tv-presentator maakt er gebruik van; briefjes met daarop steekwoorden. Gun uzelf de kans om een gastles goed voor te bereiden. De informatie die u uit uw hoofd kent geeft u de ruimte om in te spelen op wat er leeft in de groep en terug te keren naar het onderwerp. Maar het kan een welkome steun zijn om een aantal aspecten van de gastles op papier te hebben. Iedereen accepteert het als u even moet spieken, als u daar op een natuurlijke manier aandacht voor vraagt (‘Het was interessant om het hier even over te hebben, nu wil ik het graag weer hebben over de mogelijke opleidingen die jullie kunnen doen met je havo-diploma. Eens even kijken, waar was ik ook alweer....?’).

Aandacht vasthouden

Groepen die deelnemen aan een gastles kunnen over het algemeen niet zo lang naar een (boeiend) verhaal luisteren. U treft een groot verschil aan tussen de verschillende onderwijstypen en niveaus. Afhankelijk van uw specifieke doelen moet u een keuze maken tussen de mate van luisteren en interactie. Als de aandacht van de groep als totaal verslapt, is het effectief om een persoonlijke anekdote in te voegen. U kunt ook doorgaan naar het volgende item (misschien stond u bij deze te lang stil) of u richten op een specifiek persoon in de groep (‘mag ik vragen wat jij daarvan vindt?’). Deze mag dat niet als een aanval voelen, maar de aandacht wordt wel weer teruggenomen.

Sommige leerlingen weten juist uw aandacht steeds te

trekken. Het vraagt veel van uw inschattingsvermogen om te beoordelen of u daar op in moet gaan, of juist niet. ‘Leuke’ opmerkingen, onderbrekingen, geluid maken (pen tikken), meer of minder subtiele vormen van aandacht vragen kunt u het best begrenzen als u daar last van heeft of als ze een storende invloed hebben op de groep. Het kan ook zijn dat de leerling even uw persoonlijke aandacht wil. Hem of haar een vraag stellen of mee laten denken kan dan heel effectief zijn. Een leerling die veel aan u vraagt kan ook lastig zijn. Uw aandacht kan dan teveel naar deze leerling gaan, waardoor een soort één-op-één gesprek ontstaat. Dit kan de aandacht van de hele groep doen afnemen.

Spanning

U gaat waarschijnlijk gastlessen verzorgen omdat u dat leuk en belangrijk vindt. U heeft er vertrouwen in dat het gaat lukken om dat op een ontspannen manier te doen. Toch kunnen er situaties ontstaan dat u het spannend vindt en merkt dat u gespannen voor een groep staat. Dat voelt niet goed. U kunt op zo’n moment een aantal dingen doen om de spanning te verminderen.

- Ademhaling is het belangrijkste instrument om spanning te reguleren. Een lage buik- of flankademhaling kunt u prima oefenen voor een spiegel en heeft vrij direct een spanningsverlagend effect. Oefen regelmatig en ruim op tijd, als u weet dat u wel eens last heeft van spanning bij presentaties. Als u wacht met oefenen tot de gastles, dan is het vaak te moeilijk om er überhaupt aan te denken.
- Helpende gedachten zijn ook zeer effectief bij het hanteren van spanningsvolle situaties. ‘Ik mag best een foutje maken’, ‘ik heb vertrouwen in mijn oplossend vermogen’. Iedere gedachte is effectief als hij u helpt je spanning te reguleren.
- U kunt ook de spanning tot instrument van het contact maken: ‘Nou, je verrast me nogal met die vraag en ik merk dat ik er even geen antwoord op heb. Ik vind het trouwens wel een goeie vraag’. Hier staat misschien de overtuiging dat u op alle vragen een goed antwoord moet hebben in de weg. De tijd die u uzelf gunt om even op adem te komen, stelt u in staat om een antwoord te formuleren. En dat antwoord kan zijn: ‘Ik weet het niet’.
- Tot slot kunt u een time-out inlassen: ‘Ik ga even naar de toilet’. Ook hier gunt u zichzelf de tijd om te herstellen. Overigens werkt het hebben van mogelijke oplossingen voor spanningsregulatie vaak al regulerend.

Je persoonlijke presentatie

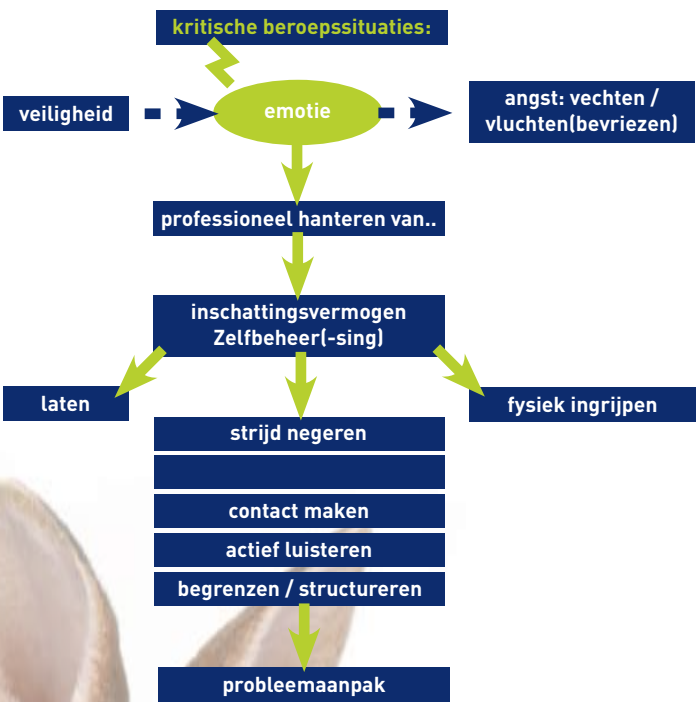
Hiervoor bestaat een aantal gezegdes:

- Je krijgt maar één kans voor een eerste indruk.
- Het gaat niet om de presentatie, maar om de relatie ($E = K \times A$).

Kleding, haardracht, persoonlijke verzorging en houding dragen zeker bij aan de eerste indruk en ongetwijfeld aan de effectiviteit van uw gastles. Uw persoonlijke presentatie mag in elk geval niet storend werken.

Omgaan met lastig gedrag

Gedrag wat het voor u lastig maakt uw doelen te bereiken, kunt u lastig gedrag noemen. Het is ook aan te duiden als ‘als lastig ervaren gedrag’. Denk aan twee leerlingen die met elkaar blijven smoezen of extra ‘slimme’ vragen stellen of zelfs grensoverschrijdend gedrag vertonen, zoals uw grenzen testen door u niet uit te laten praten. Dat zijn de kritische beroepssituaties van de ambassadeur. In de training voor ambassadeurs staan we daar uitvoerig bij stil. Hieronder staat het model ‘Hanteren van spanningsvolle situaties’ van Avans Plus. Dit model is zeer geschikt om met deze kritische situaties om te gaan en kan als leidraad dienen voor zelfreflectie rond die kritische beroepssituaties.

4.7 Mediagebruik

Flip-over

Enkele tips voor het gebruik van een flip-over:

- Schrijf duidelijk en niet meer dan vijf zinnen of aandachtspunten per vel.
- U kunt de vellen voorbereiden. Als u ze ophangt trekt dat aandacht en u kunt erop inhaken tijdens uw uitleg. U hoeft dan niet te schrijven tijdens de gastles, op wat korte aanvullingen na.
- Schrijf met verschillende kleuren om accenten te geven of rubrieken te maken.
- Spreek niet als u schrijft, want dan moet het publiek naar uw rug luisteren. In sommige groepen kan het moment waarop u schrijft aanleiding zijn om te gaan kletsen. Geef niks, wacht rustig tot het weer stil is.
- Het omslaan van vellen geeft vaak een onrustig beeld. Vellen die u vaker gebruikt, kunt u beter ophangen. Neem dan wel zelf plakband mee.

Whiteboard

Voor het schrijven geldt hetzelfde als voor de flip-over. Een duidelijke indeling van een bord geeft structuur. Handig is om eigen stiften mee te nemen. Op veel scholen hebben docenten namelijk hun eigen stiften, die niet voor algemeen gebruik zijn. Het voordeel van een white-board is dat u eenvoudig kunt uitwissen.

Laptop & beamer

U kunt het beste uw eigen materiaal meenemen, om te voorkomen dat u met onvolledig materiaal moet werken. U kunt ook vragen of er in het lokaal een vaste beameropstelling met computer is. Deze zijn meestal betrouwbaar. Houd er wel rekening mee dat de techniek het af kan laten weten. Houd in dat geval een back-up achter de hand, in de vorm van hand-outs met informatie of de powerpoint-presentatie in miniatures. Maak een duidelijke keuze voor het uitdelen van de hand-outs: voor of na uw presentatie. De eerste optie kan voor afleiding zorgen, maar uw publiek kan er dan wel aantekeningen op maken. Achteraf uitdelen voorkomt afleiding.

Tip

Vraag je organisatie om haar standaard powerpoint-presentatie

4.8 Werkvormen

Verschillende mogelijkheden

Hierna volgen enkele werkvormen die u kunt gebruiken om uw gastlessen nog boeiender te maken. U kunt ze aanpassen en variëren naar eigen behoefte.

Vragen stellen

Hoofddoelen

Informereren en activeren

Specifieke doelen

Gezamenlijke focus creëren. Groep activeren.

Opdracht

U vertelt dat u een bepaald onderwerp wilt bespreken, zoals 'werken met mensen met een verstandelijke handicap'. Elke leerling mag één of twee concrete vragen over dit onderwerp formuleren. U inventariseert de vragen op flip-over of whiteboard.

Variaties

- U kunt 'vage' vragen concretiseren: 'Van wie komt deze vraag? Hoe bedoel je dit precies?'. U kunt de vragen categoriseren en vervolgens één voor één beantwoorden. U kunt ze ook als leidraad voor een verhaal gebruiken.
- U zou de opdracht kunnen geven: 'Ik houd nu een presentatie van tien minuten: houd goed in de gaten of uw vraag wordt beantwoord en kom er anders op terug aan het einde van mijn verhaal.' Aan het eind bekijkt u welke vragen nog open liggen en of er nieuwe vragen zijn opgekomen.

Tips

- Onderwerp, aantal vragen en tijdsduur afstemmen op de doelgroep.
- Geen enkele vraag is fout; wel vraagt u serieuze vragen te formuleren. Schat in in welke groep deze toevoeging effectief kan zijn.

Stellingen poneren

Hoofddoelen

Inspireren en activeren

Specifieke doelen

Leerlingen een ruimer inzicht bieden. Leerlingen een positie laten innemen te opzichte van een stelling. Aanvullen met andere doelen.

Opdracht

U bedenkt ter voorbereiding een aantal prikkelende, op de doelgroep afgestemde stellingen. U schrijft ze op A4'tjes en hangt ze voor aanvang van de gastles op de muur van de ruimte, op voldoende afstand van elkaar. Zodra de groep binnenkomt, reageert ze op de stellingen. Dat parkeert u even en als het moment daar is vraagt u de leerlingen te gaan staan bij de stelling die hen het meest aanspreekt of raakt. Daarna vraagt u waarom ze voor die stelling hebben gekozen.

Tips

- In deze werkvorm gaan de leerlingen rondlopen. Dat vraagt om heldere regie.
- Bij grote groepen komt niet iedereen aan bod om zijn keuze te beschrijven. U kunt ervoor kiezen om de keuze per groepje leerlingen, per stelling te bespreken.
- De stellingen stemt u af op het opleidings- en beroepsperspectief van de doelgroep.

Blindenstok

Doelen

Inspireren en activeren

Specifieke doelen

Leerlingen leven zich in.

Opdracht

U zet met tafels en stoelen een circuit uit. Een leerling krijgt een blinddoek voor en moet zijn weg zoeken naar de deur van de ruimte met behulp van een blindenstok. Heeft u geen blindenstok tot uw beschikking? Laat de leerling dan zijn weg vinden aan de hand van een klasgenoot. Daarna moet hij de deur vinden met slechts de mondelinge instructies van de klasgenoot.

Tips

- Voor werkvormen gelden de criteria veilig, uitnodigend en speelbaar. Veilig in fysieke zin, maar ook in de zin van sociale veiligheid. Uitnodigend betekent dat de werkvorm prikkelend moet zijn. Speelbaar betekent dat de werkvorm loopt, dat de leerling hem snel begrijpt en de opdracht kan uitvoeren.
- De blindenstok is een zeer uitnodigende werkvorm, die zeer effectief is als u zorgt voor duidelijke regie.
- Deze werkvorm is ook mogelijk met andere hulp.

Kaartje trekken

Doelen

Activeren en informeren

Specifiek doel

Leerlingen weten wat professioneel denken is en zij doen professionele uitspraken.

Voorbereiden

U schrijft op een aantal kaartjes (ansichtkaartformaat) een professioneel dilemma of een kritische beroepssituatie, afgestemd op de doelgroep.

Opdracht

U loopt rond in de groep en laat een leerling een kaart trekken. U vraagt hem de kaart voor te lezen en intuïtief te reageren. U kunt de andere groepsleden dan vragen op die uitspraak te reageren. Zo ontstaat een discussie over een onderwerp. Dit kan als basis dienen voor een presentatie rondom professioneel werken in de zorg.

Variatie

U laat tweetallen een kaart trekken en samen een antwoord formuleren. U kunt ook eerst alle kaarten laten trekken, drie minuten bedenktijd geven en daarna een gesprek starten. Heel uitdagend is het om leerlingen uitspraken over de gehandicaptenzorg te laten bedenken, die op te laten schrijven en hen te vragen die aan een klasgenoot te geven.

Tips

- Gebruik kaartjes van mooi dik papier. Dat geeft aan dat u er zorg aan heeft besteed.
- Op deze werkvorm kunt u eindeloos variëren. Bij het vmbo moet u wellicht wat strakker organiseren.

Lagerhuis

Doel

Activeren

Specifieke doelen

Discussiëren, probleem verkennen, standpunt innemen.

Opdracht

Vorm twee groepen. Dat kunt u doen in de bekende Lagerhuisopstelling. Dit vraagt strakke regie of voorbereiding. Zet bijvoorbeeld de stoelen en tafels klaar voordat de groep binnen is. U formuleert een prikkelende stelling (of laat de leerlingen deze bedenken) en schrijft deze duidelijk zichtbaar op flip-over of white-board. U licht de stelling toe en geeft aan wat de opbrengst van de discussie moet zijn (een oplossing

voor het probleem, voor- en tegenargumenten). U legt de spelregels uit, zoals 'elkaar uit laten praten' en 'op je beurt wachten'. De deelnemers krijgen een paar minuten bedenktijd, ook om onderling in de eigen groep te overleggen. Dan start het gesprek. Hiervoor geeft u vooraf de tijd aan. Na die tijd geeft u een samenvatting en eventuele conclusies.

Vertrouwen

Doelen

Inspireren en activeren

Specifiek doel

Leerlingen leven zich in in de rol van professional en cliënt.

Opdracht

U laat twee leerlingen plaatsnemen op ongeveer anderhalve armlengte van elkaar, met het gezicht naar elkaar gericht. Ze plaatsen de handpalmen op borsthoogte tegen elkaar. Leerling A heeft de leiding en gaat met zijn handen bewegen. Leerling B volgt. Het gaat hier om leiding nemen en afstemmen op de cliënt. De snelheid van bewegen, de manier van bewegen (schokkerig, vloeiend) geeft meer of minder vertrouwen. Deze werkvorm kunt u koppelen aan de afhankelijkheidspositie van cliënten en de verantwoordelijkheid en professionaliteit/ontwikkelingsgerichtheid van de professional. Daarvoor zijn vertrouwen en afstemming noodzakelijk.

Variatie

U kunt deze werkvorm ook in een hele cirkel doen: de rechterhand leidt, de linkerhand volgt. Na een of twee rondes wisselt u van handfunctie.

Tip

Oefen deze werkvorm zelf, zodat u weet wat u tegen kunt komen.

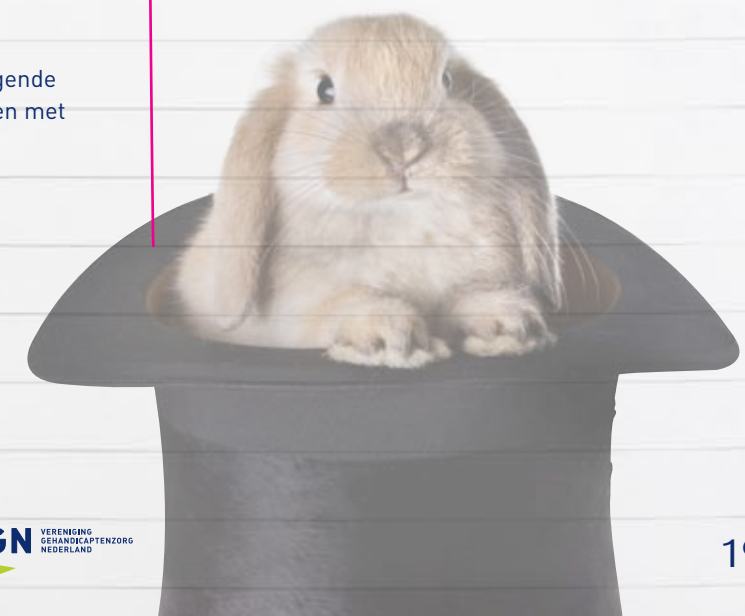
Hieronder vindt u een voorbeeldvoorbereiding

voor een gastles aan een vmbo-groep.

Tijd	Fase/ werkvorm	Regie
5 min.	Voorbereiden Beamer en laptop klaarzetten	Verlengsnoer meenemen; vragen of er een projectiescherm is (witte muur?); anders ook meenemen.
10 min.	Circuit voor blindenstok klaarzetten.	Presentatieruimte van tevoren verkennen Let op obstakels om vallen of bezeren te voorkomen. Blindenstok(ken) en blinddoek(ken) uit het zicht klaarleggen.
0.00-0.05	Inleiding Groep verwelkomen, mezelf voorstellen "Waar gaat deze gastles over?" • werken in de Gehandicaptenzorg • informeren over opleidingen en beroepen "Wie kent er iemand die gehandicapt is?" "Noem eens een aantal belangrijke eigenschappen van iemand die werkt met mensen met een beperking?" "Een van de eigenschappen is inlevingsvermogen; daar gaan we nu een oefening mee doen."	Iedereen aankijken. Als er geen antwoord komt, iemand een beurt geven. Specificeren/ dichterbij brengen ("iemand in de familie of in de buurt?") Inventariseren op flip-over of bord. Eventueel rubriceren naar kennis, vaardigheden en houdingsaspecten. Wanneer 'inlevingsvermogen' niet als zodanig wordt genoemd, ernaar verwijzen.
0.06-0.20	Kern 1 Blindenstok "Wie wil zich inleven in hoe het is om blind te zijn? Wat vind je daar zo interessant aan?"	Let op de balans tussen leuk en serieus. • Na aanmelden van een leerling de stok en blinddoek pakken. Neem de leerling mee naar de startplek. • Inschatten hoeveel structuur de leerling nodig heeft. • Blinddoek de leerling en geef loopinstructie. • (Houd de stok onder kniehoogte; maak zwaaibewegingen van maximaal een halve meter breed= loopbreedte; als je de deur voelt, maak je hem open en stopt de oefening). • Vraag de groep om rust en geef observatieopdracht (bijvoorbeeld: letten jullie eens goed op het bewegen van jullie klasgenoot. Het gaat niet om goed of fout!)

Tijd	Fase/ werkvorm	Regie
	"Ben je er klaar voor?" "Loop van hier naar de deur en open de deur"	Start de loopactie.
	Nabespreken: Leerling: • Wat vond jij ervan? • Wat voelde je? Wat dacht je allemaal? • Wat vond je van de geluiden om je heen? • Wat zou je kunnen helpen om deze oefening makkelijker te doen?	Leg de spelregels van het nabespreken uit: elkaar uit laten praten; we bespreken alleen gedrag en effect, niet of het goed of fout ging.
	Groep: Wat zagen jullie? Wat viel je op aan de bewegingen van jullie klasgenoot?	
	Bruggetje: In deze werkvorm komen "professionaliteit" en "ontwikkelingsgerichtheid" duidelijk naar voren; hoe zagen jullie dat. Hierover de volgende powerpoint....	Na de werkvorm de groep gereed maken voor een powerpoint-presentatie (iedereen zitten, opstelling herstellen)/
0.21-0.30	Eigen verhaal vertellen. Wie wil daar iets over zeggen of vragen?	Let op: ingaan op vragen, contact houden met de groep.
0.31-0.55	Kern 2 Powerpoint-presentatie	Houd contact met de groep. Interactiviteit realiseren met vragen: • Wat vind je hier van? • Hoe lijkt je dat? • Welke vraag komt er nu bij je op?
0.56-0.60	Afsluiting/ evaluatie • Wie lijkt werken in de gehandicaptenzorg leuk? • Wie denkt er aan dat hij nu een opleiding in de zorg gaat doen? • Wat vond je van deze presentatie? • Heb je nog tips voor mij?(voor een volgende groep, wat kan beter? Koppeling maken met ontwikkelingsgerichtheid.) Bedanken voor positieve bijdrage.	Duidelijk aangeven of leerlingen spontaan mogen antwoorden of dat je vingers wilt tellen.

VGN

VERENIGING
GEHANDICAPTENZORG
NEDERLAND

Oudlaan 4
3515 GA Utrecht
Postbus 413
3500 AK Utrecht

www.vgn.org
E info@vgn.org
T 030 27 39 300
F 030 27 39 387